

پرمخاطب مثل «گیل دخت»

نوشین مجلسی

سردبیر

قاب کوچک

سال ۱۴۰۱ قصه‌ای روی آنتن شبکه یک سیما رفت که با نریشن شخصیت اصلی بر تصاویر چشم‌نوازی از خطه گیلان، چنین آغاز شد: «عمارت، سرا، کاشانه یا هر کلمه‌ای که سرپناه مون رو با اون واژه یاد می‌کنیم تا وقتی که امن و امان، آنجاشب و روزرو طی می‌کنیم، درکی از ماهیت و اهمیتش نداریم. این که حیات و ممات ما با این کلمه معنا و مفهوم پیدا می‌کنه؛ خونه، صرفاً مأوا و محل آرامش و قرار نیست. خونه همه هویت ماست. رگ و ریشه ما از میون سنگ و چوب و خشت و گل خونه‌هامونه که سربرمیاره. هیچ چیز توی عالم سخت‌تر و تلخ‌تر از این نیست که دیگری خونه و کاشانه‌ات رو تصاحب کنه. جلوی چشمات جولون بده و نفس‌کش بطلبه و اونجا رو به خاک و خون بکشه. این طور مواقع خرجی نیست که آدم همه هست و نیست و داروندارش رو بده تا خونه‌اش رو پس بگیره و اون رو دوباره آباد کنه.» در چکیده داستان هم آمده بود: «عالم را آب برد، بزرگان و درباریان مملکت محرومه را خواب برده است. در این هیاهو و غوغا، آصف میرزای قاجار رویای تکیه‌زدن بر تخت طاووس را دارد و ولایت دارالمرز گیلان را به عنوان مقر این طرح و توطئه انتخاب می‌کند، بی‌آن که آگاه باشد آنجا گلنار خان‌زاده به یاری دلداده‌اش اسماعیل میرشکار قصد بر باد دادن این رویا را دارند و می‌خواهند طرحی نو درنارند.» اگر بیننده سریال نبودید، با این جملات دستگیرتان شده که این قصه درباره وطن است و از تاریخ روایت می‌کند اما بر این حکایت چاشنی عشق و دلدادگی را هم افزوده تا فضایی دل‌انگیزتر به قصه دهد. همین وجه البته برگ برنده تلقی می‌شود، زیرا تجربه ثابت کرده، مخاطبان تلویزیون دوستدار قصه‌های خانوادگی با مضامین عاطفی هستند و سریال‌های تاریخی که برای بالا بردن بار دراماتیک خود از این عنصر بهره بردند، موفقیت بیشتری در جذب مخاطب دارند. «گیل دخت» نیز از همین زمره است؛ اثری محصول مرکز فیلم و سریال معاونت برون مرزی رسانه ملی که پخش آن در بهار ۱۴۰۲ نیز ادامه یافت. با توجه به حیات طولانی که روی آنتن داشت و همچنین قصه گیرا و قاب‌بندی‌های چشم‌نواز توانست مخاطبان زیادی را با خود همراه کند تا جایی که در گزارش‌های اعلامی مرکز تحقیقات صداوسیما تاریخ ۲۰ اسفند ۱۴۰۲، در مقام پربیننده‌ترین سریال سیما در سال ۱۴۰۲ قرار گرفت. این سریال روی آنتن شبکه آی فیلم رفته تا برای مخاطبانی که از دیدن آن بازماندند، بار دیگر ماجراهای گلنار در دوره‌ای از حکومت قاجار را به نمایش درآورد و از این منظر، نگاهی هم به زیست اجتماعی و سیاسی زنان در آن برهه تاریخی داشته باشد، زیرا همان طور که گفته شد، شخصیت اصلی قصه یک زن است. کسی که خلاف جهت آب شنا می‌کند و از این‌که متفاوت به نظر برسد، نمی‌هراسد. چوب حرف مردم و اهل خانه را می‌خورد اما کوتاه نمی‌آید. در سرای اربابی خانه دارد اما دلش در گرو رعیت‌زاده‌ای شجاع است و بهای این عشق را هم می‌پردازد.

نگاهی به اقتباس از کتاب «سرگذشت استعمار» در یک سریال تلویزیونی

تاریخ برده‌داری به زبان طنز

پیوند
کتاب و رسانه

آرمیتا علی‌رضایی

روزنامه نگار

«من اخیراً یک کتابی دیدم که یکی از همین نویسندگان خودمان (مهدی میرکیایی) نوشته به نام سرگذشت استعمار؛ پانزده شانزده جلد کتاب ۱۵۰ صفحه‌ای، ۱۲۰ صفحه‌ای است؛ تشریح می‌کند که استعمار چگونه در قاره آمریکا و آسیا توانست ثروت‌های اینها را از بین ببرد و خودش را ثروتمند کند. کشور انگلیس ثروتمند نبود، فرانسه ثروتمند نبود، کشورهای اروپایی ثروتمند نبودند؛ اینها ثروت کشورهای دیگر را گرفتند.» آنچه خواندید بخشی از بیانات رهبری در باب کتاب «سرگذشت استعمار» است که به تازگی مجموعه‌ای نمایشی از آن اقتباس شده و برای گروه نوجوان روی آنتن رفته است. به این بهانه نگاهی به چند و چون این کتاب و همچنین اثر اقتباس شده از آن انداختیم.

برگ اول

واقعیت فانتزی

مجموعه نمایشی «هیس، هیچی نیس!» که به تازگی روی آنتن شبکه دوی سیما رفته، ویژه مخاطبان نوجوان در مرکز سوره تولید شده است. تهیه‌کنندگی این اثر را حمیدرضا عطارد به عهده دارد و کارگردانی آن را هم حسین حقانی به انجام رسانده است. در این سریال به زبان طنز و در قالب فانتزی تاریخچه برده‌داری و استعمار به تصویر کشیده شده تا مخاطبان نوجوان هم با این بخش از تاریخ جهان آشنا شوند و با سبک انتخاب

برگ دوم

این قصه خواندنی است

کتاب ۱۵ جلدی سرگذشت استعمار که به قلم مهرداد میرکیایی نوشته شده، منبع اقتباس سریال «هیس، هیچی نیس!» قرار گرفته است. این کتاب را سوره مهر منتشر کرده و در بخشی از آن می‌خوانیم: در همین روزها

شده برای روایت، زهر آن گرفته شود. زینب یزدانی، سردبیر مجموعه در این خصوص به جام جم گفت: دوره تاریخی انتخاب شده بسیار تلخ است و به همین علت در نظر داشتیم با زبان طنز، زهرش را بگیریم تا برای این گروه سنی جذاب‌تر شود. در این اثر ساختار شکنی کردیم که امیدوارم مخاطب بیسندد. در تیم پژوهش اطلاعاتی راکه سند محکم داشت به نویسنده می‌دادیم اما دست او باز بود که این داده‌ها را در قالب نمایش بازآفرینی کند تا برای مخاطب نوجوان جذابیت داشته باشد. فکر می‌کنم سال‌هاست چنین کاری برای مخاطبان نوجوان انجام نشده بود.

مردی که خودش را تاجر انگلیسی معرفی می‌کرد همراه فردی هندی که مانند سادات دستار سبزی به سر بسته بود و ادعای کرد نامش سید کرامت علی است. از تبریز به سوی استرآباد به راه افتاد. این دومسافر در میان ترکمن‌ها از حوادثی که در قفقاز رخ داده بود، جنگ‌های ایران و

روسیه و شکست سخت ایران صحبت می‌کردند. دو غریبه عجله‌ای برای ادامه سفر نداشتند. آنها پس از دیدار با گروهی از ترکمن‌ها به ملاقات دسته‌ای دیگر می‌رفتند و...

برگ سوم

هر جلد، یک ماجرا

همان‌طور که اشاره شد، این کتاب ۱۵ جلد است که در هر کدام به ترتیب می‌خوانیم:

✦ سفر به آن سوی دریاها (جلد ۱): در این

کتاب ماجراهای سفرهای دریایی پرتغالی‌ها و غارت‌های شان شرح داده شده است.

✦ گرگ‌ها با چشم باز می‌خوانند (جلد ۲):

در این جلد ماجرای استعمار انگلیس بر هند و چپاول ثروت هند توسط ملکه انگلیس شرح داده شده است.

✦ شکار انسان (جلد ۳): برده‌داری

غربی‌ها و شکار انسان‌ها از قاره آفریقا در این جلد از کتاب به رشته تحریر درآمده است.

✦ صلیب خونین (جلد ۴): اروپایی‌ها

هرجا می‌رفتند همراه‌شان کشیش‌ها را هم می‌برند به این بهانه که می‌خواهند مسیحیت را گسترش دهند اما...

✦ راهپیمایی اشک‌ها (جلد ۵): ماجرای

قتل و قارت بومیان سرخپوست قاره آمریکا در این کتاب مستند شده است.

✦ فاخته‌ها لاله ندارند (جلد ۶): در شهر

ونیز که دریانوردان معروفی داشت، هر ساله حاکم با دریا ازدواج می‌کرد تا صاحب دریا شود!...

✦ سفر الماس (جلد ۷): حکایت این

کتاب، حکایت الماس است و سفرهای دریایی رزمناوانگلیسی برای ملکه انگلستان.

✦ به دنبال کادی (جلد ۸): کادی

پارچه‌ای است که با گاندی آن را نماد

استقلال طلبی در هندوستان کرد و نهایتاً هند را از استعمار انگلستان درآورد.

✦ افطار در کلیسا (جلد ۹): مهدی میرکیایی در این جلد از کتاب سرگذشت استعمار، ماجرای خالی شدن خزانه پیر از الماس و فیروزه و سنگ‌های قیمتی ایران را نوشته است.

✦ گنج‌های کلات (جلد ۱۰): این کتاب در مورد تاریخ ایران و اشتراکش با استعمار است.

✦ ماجرای محمودافغان و شاه سلطان حسین.

✦ جوانه‌های آتش (جلد ۱۱): این جلد از کتاب هم در مورد تاریخ ایران و این بار دوره قاجار و اشتراکش با استعمارگران است.

✦ بازی بزرگ (جلد ۱۲): این جلد از کتاب هم دوباره درباره تاریخ ایران و استعمار انگلستان است و جدایی بخش‌هایی از ایران.

✦ ماجرا هنوز تمام نشده (جلد ۱۳): در

کنار ایران معاصر، امپراتوری بزرگ دیگری هم بود به نام عثمانی. استعمار علاوه بر ایران، تمایل نداشت عثمانی هم بزرگ باقی بماند.

✦ فارغ‌التحصیل زندان (جلد ۱۴): یک

روزنامه‌نگار که در حال ارسال اخبار هیجان‌انگیز از آفریقا است، به دستور پادشاه بلژیک شروع به خرید زمین‌های آفریقایی‌ها می‌کند. او این زمین‌ها را به بهای اندک می‌خرد، آن هم سه برابر مساحت بلژیک.

✦ ملکه تهیدست (جلد ۱۵): داستان، داستان مواجهه ناوگان دریایی قدرتمند انگلستان با چینی‌هاست.

